

U N I V E R S I T E T E T I B E R G E N

Institutt for pedagogikk/ Uni Research Rokkansenteret

FENGSELSBETJENTUNDERSØKELSEN

2015/2016

Kariane Westrheim (prosjektleder)

Professor, IPED, UiB

Helene Marie Kjærgård Eide

Forsker II, Uni Research Rokkansenteret

Lise Øen Jones

Førsteamanuensis, IBMP, UiB

1. Bakgrunn

2. Problemstilling & underspørsmål

3. Metode & analyse

4. Den profesjonelle fengselsbetjenten

5. Betjenten som læringsaktør

6. Noen utfordringer

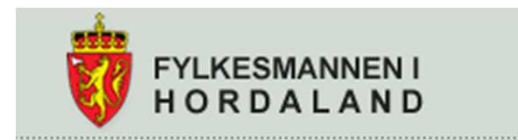
7. Anbefalinger

Midler og støtte

- **Fylkesmannen i Hordaland**

- Bevilget ca. 200 000

- **Kriminalomsorgen/KDI**

- Førstekontakt
Seniorrådgiver KDI Suzanne Five (tusen takk!)

- **Universitetet i Bergen**

- Kunnskap Utdanning og Demokrati (KUD)
- Uni Research Rokkansenteret
- Forskningsgruppen Kognisjon og Læring (BCLG)

uib.no

Forskningsprosjekt om innsatte og utdanning

(Forskargruppa kognisjon og læring, Universitetet i Bergen)

- 2004: Alle innsatte i Noreg
- 2006: Alle innsatte i Noreg
- 2007: Eit representativt utval innsatte i Noreg
- 2006-2007: Alle innsatte i dei nordiske landa (Sverige repr. utval)
- 2009: Alle innsatte i Noreg
- 2011: Utvalde grupper utanlandske innsatte i nordiske fengsel*
- 2012: Alle norske innsatte og alle innsatte frå Polen, Litauen og Nigeria
- 2015: Alle norske innsatte og alle innsatte frå Polen, Litauen og Albania
- Fengselsbetjentane si rolle i forhold til opplæringa i kriminalomsorga*

*I samarbeid med Kariane Westrheim, Forskargruppa KUD, UiB

Problemstilling & underspørsmål

Problemstilling og underspørsmål

Hvordan forstår fengselsbetjenter i norske fengsler sin rolle i oppfølging og tilrettelegging av utdannings- og opplæringstilbud for innsatte?

Underspørsmål

1. Betjenten er både «vokter og hjelper». Hvordan opplever betjenten sin yrkesrolle i dette spenningsfeltet? Hvilken av ytterpunktene dominerer i møte med de innsatte?
2. Hvordan opplever betjenten sin rolle i møte med aktører som skole, opplæring eller arbeidsplass?
3. Hvordan opplever betjentene at utdanningen gir kompetanse til å utføre en rolle som er tettere knyttet opp mot skole, opplæring og arbeid for de innsatte?

- 16 fengselsbetjenter
- Åtte kvinner og åtte menn
- Fire fengsler
- Høy og lav sikkerhet

Metode og analyse

Datagrunnlaget er basert på kvalitative semi-strukturerte intervju (Kvale og Brinkmann 2009) med betjenter i fire utvalgte norske fengsler

Intervjuene er gjennomført etter en kvalitativ intervjuguide. Hvert intervju varte i 40-120 minutter.

Vår forståelse av rollebegrepet:

Gjennom beskrivelser av eget arbeid og opplevelsen av det, etablerer betjentene ulike posisjoner de kan identifisere seg med, samt ulike måter å legitimere praksis på (Gubrium & Holstein 2009).

Den profesjonelle fengselsbetjenten ...

- ... tror på det gode i mennesket, men er ikke naiv.

«Du må vite at selv om vi er gode venner, så kan det godt hende du lurer meg».

«Det er to ting man aldri glemmer: At de også har vært barn, bare at de har en annen kortstokk enn du har kanskje. Og så at de skal ut. Det skal de i Norge. Hvis man greier å ha det i bakhodet er man langt på vei».

- ... balanserer nærhet og distanse i relasjon til innsatte

«Det er en som klarer å samtale med innsatte om at han liker å fiske, og kanskje også hva slags fiskeutstyr han liker å bruke på sine fisketurer, uten å fortelle noe om hvem han er sammen med, eller om sine barn».

- Dette er en individuell vurdering hver enkelt betjent gjør

«Jeg sier til aspiranter: Jeg kan ikke si hvor din grense er. Det er ting du må kjenne og føle på».

Den profesjonelle fengselsbetjenten...

- ...er lojal ovenfor rettsstat, lover og regler
  - «Du vet at du ikke bare kan være kompis. Du skal gjøre andre ting og».
  - «Man må kunne gjøre oppgavene uansett hva det skulle være, om det nå er en visitasjon eller urinprøve eller en ransakelse på cella. Og disse sikkerhetsoppgavene må en gjøre uten å være beskjemmet eller flau».
- ...etterstreber likebehandling og rettferdighet som grunnleggende verdier i møte med innsatte
- «*Du kan ikke skille mellom nark og sedelighet. Du må være rettferdig og behandle de innsatte likt, men samtidig forskjellig*»
- «*Her trenger du å ha god menneskekunnskap og tilpasse til den enkelte sine behov og vilkår*»

Betjenten som læringsaktør I

- Definerer seg ikke som «lærere», men et bevisst i arbeidet med å styrke innsattes livsmestring – gjennom å stille krav, og samtidig tilrettelegge for innsattes mestring.

«Vi er støttespiller og motivator, heiagjeng og litt streng i tillegg. Jeg tenker at betjenter bidrar mer til innsattes utdanning enn vi er klar over selv».

«Innsatte har ofte dårlig selvbilde. Derfor er det veldig viktig å jobbe med at de vokser i seg selv».

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/fengsel/to-betjenter-passerpaa-109-fanger-alene/a/23490683/>

Betjenten som læringsaktør II

- Arbeidet med livsmestring er et relasjonelt arbeid hvor betjentene har en omsorgs- og oppdragerrolle

«Jeg lærer innsatte om sosiale regler, som at her hilser alle på hverandre. Da kan du ikke stå med ryggen til».

«Mange innsatte finner farsfiguren her inne. Noen som kan gi impulser og som de kanskje ikke har hatt før»

«Vi viser innsatte hvilke muligheter som er der og lærer dem å ta ansvar selv, å gjøre valg»

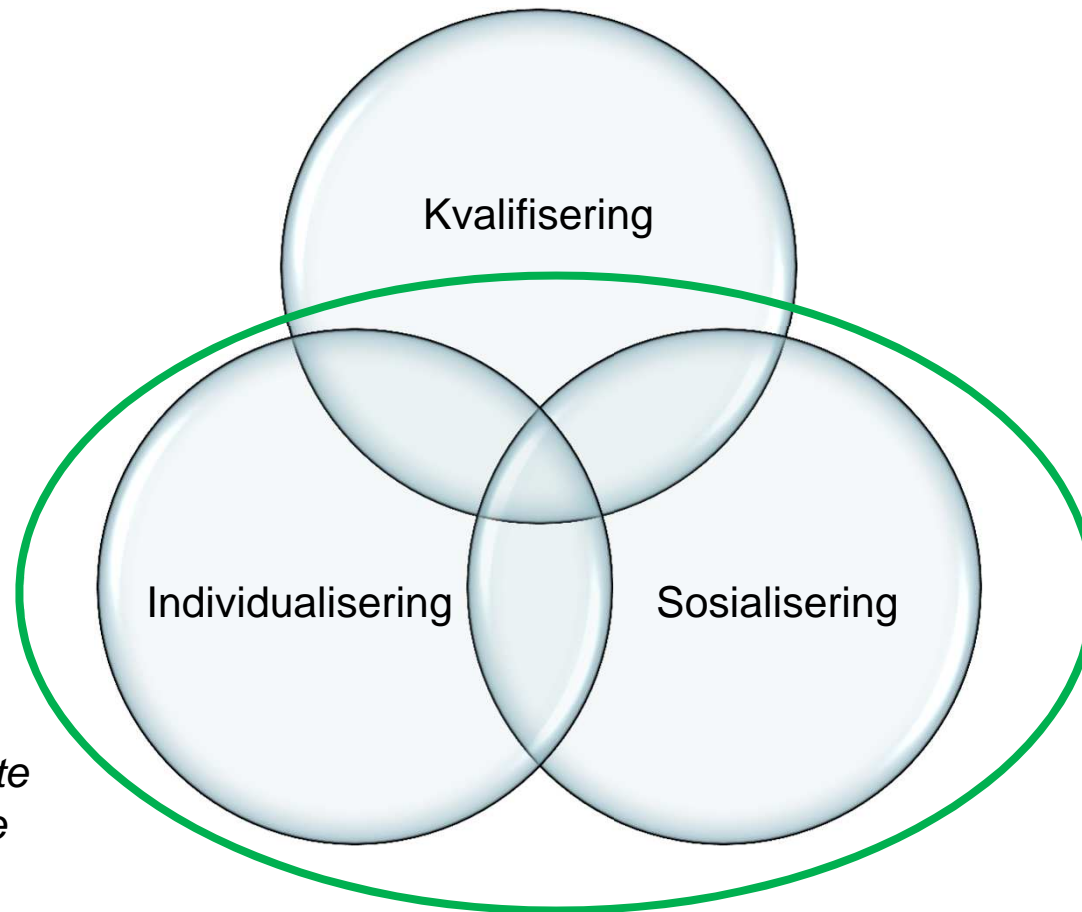
- Bruker seg selv og egne livserfaringer som modellering i møte med innsatte

«Jeg forteller om mitt eget liv og bruker det som eksempel for det som er viktig her i livet. De fleste gutta vet for eksempel at guttungen min spiller hockey og at jeg ofte er å ser på han».

«Det er viktig med egen livserfaring i oppfølgingen av innsatte».

Utdanningsmandatet i et samfunnsperspektiv

*«Vi lærer innsatte
å mestre livene
sine».*

*«Vi lærer innsatte
toleranse, å leve
sammen med
mennesker de
ikke liker så
godt».*

Utfordring

- Betjentens engasjement inn mot innsattes utdanning er et personlig anliggende i den forstand at det er opp til den enkelte betjent hvorvidt de engasjerer seg i innsattes aktiviteter i skole, opplæring og arbeid.
- Lærere har i mindre grad enn betjenter et bevisst forhold til sikkerhetsspørsmål når en er sammen med innsatte.
- Ikke tilstrekkelig kunnskap om hverandres oppgaver.
- Betjentene og skolen betrakter oppgavene i forhold til utdanning/arbeid som adskilte.
- Sårbarhet ved fravær.
- Få møteplasser mellom lærere og betjenter.

Anbefalinger

- *Regelmessige møter mellom skole og betjenter*
  - Må også handle om annet enn bare informasjonsutveksling om den enkelte innsatte
  - Økt bevissthet rundt betjentens bidrag som utdanningsaktør.
- *Tverrsektorielt ansvar*
  - På et overordnet nivå er det behov for å betrakte utdanning i fengsel som et tverrsektorielt ansvar hvor samhandling mellom sektorene er avgjørende for kvaliteten på de utdanningsaktivitetene som tilbys eller legges til rette for.

«Fra forskjellige skip på samme hav»

«Til ett skip med mannskap med ulike oppgaver»

UNIVERSITETET I BERGEN

Avdeling / enhet